

Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Catedra de Etnografie și Antropologie Maghiară

**FUNȚIILE AUTOBIOGRAFIILOR POPULARE
DIN REGIUEA GHEORGHENI (JUD. HARGHITA)**

Doctorand:
Szócs Levente

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Keszeg Vilmos

Cluj-Napoca
2010

1. ARGUMENT

1.1. Tematica cercetării

1.2. Metodologie, terminologie

1.3. Prezentarea regiunii

1.3.1. Regiunea Gheorgheni: geografia, economia, demografia

1.3.2. Alfabetizare

1.3.3. Era autobiografiilor

1.4. Concluziile argumentării

2. TEORII: DEFINIȚIA AUTOBIOGRAFIEI POPULARE

2.1. Rezultatele cercetării autobiografiilor

2.2. Precedentele cercetării etnografice

2.2.1. Naratologie

2.2.2. Recepția literară a autobiografiilor populare în anii 1970

2.2.3. Rezultatele cercetării etnografice maghiare. Scrisul popular – autobiografie populară

2.3. Definiția autobiografiei populare. Abordare pragmatică

2.4. Autobiografia în contextul memoriei și identității narative

2.5. Concluzii

3. ANALIZA AUTOBIOGRAFIILOR POPULARE DIN GHEORGHENI. ATITUDINI ÎN COMUNITĂȚILE LOCALE

3.1. Autobiografia lui Köllő Teréz: „Biografie pe scenă”

3.1.1. Analiza textului

3.1.2. Opinia comunității locale: „A fost o femeie rea”

3.2. Autobiografia lui Huszár András

3.2.1. Analiza textului

3.2.2. Opinii locale: „Ar fi putut fi intelectual”

3.2.3. Biografia populară a autorului

3.3. Czirják Gergely: „Floare-de-colt”

3.3.1. Atitudine complexă despre lume

3.3.2. „Gergely idiotul”?

3.4. „Cronica” lui Antal János

3.4.1. Editarea conștientizată a textului

3.4.2. Istorisire „exersată”

3.5. Descoperirea talentului de a scrie: Autobiografia lui Köllő Vilma

3.6. Concluzii

4. CRITERII NOI DE CERCETARE

4.1. Motivația scrisului

4.1.1. Exemplificare, învățătură

4.1.2. Compensarea amintirii colective și istorice

4.1.3. Plăcerea de a scrie, devotamentul autorului

4.1.4. Motivații externe. Nevoia de autojustificare

4.2. Statutul de autor. Contextele, funcțiile și limbajul autobiografiei populare

4.2.1. Autor

4.2.2. Context

4.2.3. Funcție

4.2.4. Limbaj

4.3. Registre populare

4.3.1. Registrele locale ale memoriei biografice

4.3.2. Registrele relațiilor interpersonale

4.3.3. Media ca registrul memoriei biografice

4.4. Concluzii

5. REPREZENTAREA IDENTITĂȚII REGIONALE ÎN AUTOBIOGRAFIILE POPULARE DIN GHEORGHENI

5.1. Gheorgheni ca regiune. Identitatea regională din Gheorgheni

5.2. Reprezentarea identității regionale în textul autobiografiilor populare

5.2.1. Experiențe în copilărie

5.2.2. În voia sorții

5.2.3. Peisajul din Gheorgheni

5.2.4. Întâlniri cu diferențele sociale

5.3. Concluzii

6. Concluzii finale

Bibliografie

Apendice

Cuvinte cheie

autobiografie populară, scriere populară, oralitate, povestirea vieții, folclorul zonei Gheorgheni, identitate regională, identitatea narativă, autor, context, funcții, limbaj

Argument

Tematica cercetării

Lucrarea interpretează cinci autobiografii populare din zona Gheorgheni. Patru dintre autorii acestora sunt din comuna Ciumani: Köllő Teréz s-a născut în 1909 și a murit în 2008, în prima parte a vieții sale a fost călugăriță, apoi gospodară. Huszár András s-a născut în 1931, într-o familie de gospodari, a lucrat ca tehnician agricol, în prezent este pensionar. Czirják Gergely s-a născut în 1913, a fost un fierar renumit în comună, a murit în 1993 la Cluj-Napoca. Köllő Vilma s-a născut în 1933, soțul ei a fost zidar și tâmplar, ea a lucrat ca croitoreasă, în prezent este pensionară și are grijă de nepot. Antal János s-a născut în 1924 la Valea-Strâmbă, prima parte a vieții sale a fost marcată de cel de al doilea război mondial, și captivitatea de mai mulți ani după acesta. În prezent autorul trăiește în orașul Gheorgheni.

Czirják Gergely a fost primul care și-a scris autobiografia, începând cu anul 1976, o parte din manuscris a fost publicat în 1979 de către Salamon Anikó. Köllő Teréz a început redactarea autobiografiei sale în 1980, nereușind niciodată publicarea acesteia, deși a făcut eforturi în acest scop. Antal János, care în cursul vieții sale a scris nenumărate notițe și însemnări în legătură cu evenimentele principale pe care le-a trăit, a început să-și finalizeze manuscrisul în 1994, în cinci caiete. Un rezumat din acest manuscris a apărut în 2008. Huszár András își redactează autobiografia din anul 2003. Köllő Vilma a scris prima poezie în 1982, nu deține un manuscris finalizat, scrie în continu și păstrează notițele sale autobiografice.

Aceste cinci manuscrise povestesc pe rând viața autorului, și prin acest fapt se pot încadra în familia texturilor pe care le putem numi *autobiografii populare*. Atât *autobiografia* ca gen literar, cât și *autobiografia populară* ca parte componentă a *scrisului popular* este marcată de o bibliografie imensă, care s-a sporit semnificativ în ultimele trei decenii, cauzând diferite dezbateri, „litigii” în discursurile de specialitate, atât în literatură și etnografie cât și în alte științe, ca psihologia, sociologia. De aceea prezenta analiză nu poate face abstracție nici de acele rezultate științifice pe care le-au produs diferitele cercetări în afara domeniului etnografic.

Analiza acestor autobiografii populare pornește de la următoarele întrebări preliminare:

a. *Era, identitatea, vârsta, sexul.* În zona Gheorgheni redactarea autobiografiei s-a răspândit în anii 1970. Autorii autobiografiilor analizate în prezenta lucrare s-au născut în primele decenii ale secolului 20., fiind elevi înainte de comunism. Întemeierea familiei, creșterea copiilor a fost marcată de deceniile postbelice și de dictatura ceaușistă, iar viața economică a fost marcată de urmările colectivizării. Autobiografiile au fost redactate mai ales în deceniile de dinaintea și după revoluția din 1989. O întrebare importantă este deci legătura dintre epocă și scris, care au fost sau sunt motivațiile scrisului, în ce contexte vorbesc autorii despre viața, soarta lor. O altă întrebare se referă la legătura dintre autori și manuscrite cu mediul social local, relațiile scrisului autobiografic cu autoritățile, intelectualitatea, presa, comunitatea locală, familia, individul, precum și cu sexul bărbătesc sau feminin al autorului.

b. *Relațiile între individ și scrisul popular.* Pe lângă toate funcțiile, contextele care caracterizează scrisul, ca comunicație, schimb de informații și atitudini, înregistrări cu scop personal sau cu scop literar, o problematică relevantă este raportul individului cu tot ceea ce înseamnă a scrie, raport care în cazul nostru a rezultat apariția autobiografiilor populare. De aceea prezenta analiză se referă și la finalitățile, motivele, strategiile autobiografiei populare. Denumirea acestor persoane ca autori are consecințe importante (legătura dintre istorie și experiențe personale, rolul individului în comunitatea locală, legătura dintre autobiografie și genuri literare/etnografice, utilizarea scrisului în comunitatea locală, intențiile individuale ale autorului).

c. Drept urmare, putem să punem următoarea întrebare: cum poate fi caracterizată relația între *scris* și *oralitate*? Oare redactarea în scris a unei istorii de viață poate înlocui povestirea orală a acesteia? Care sunt relațiile între ceea ce spune autorul despre viața lui, și ceea ce spune comunitatea despre acesta?

d. *Identitatea regională.* În ce măsură este indicat să vorbim despre o „autobiografie din Gheorgheni”. Acesta se referă la felul în care autorii își reprezintă identitatea lor regională în text.

e. *Importanța cercetării scrisului popular.* Cercetarea se referă și la felul în care discursurile etnografice s-au dezvoltat dealungul cercetărilor scrisului. Cert este că descoperirea acestui tip de folclor a urmat diferite schimbări de opinii asupra modului în care știința gândește despre creația de folclor.

Metodologie, terminologie

a. *Alegerea manuscriselor* a ținut cont de faptul ca cele cinci texte să fie cunoscute în comunitatea locală. Aceste autobiografii au fost scrise în mod spontan, adică fără motivații exterioare.

b. *Cercetare în comunitatea locală*. Fiind curios de felul în care comunitatea locală apreciază autorii autobiografiilor, am înregistrat mai multe interviuri cu membrii de familie, vecini sau cunoștințe ai autori.

c. *Reproducerea textelor*. În analiză sunt încadrate multe citate din manuscrise, fiecare cu cea mai mare exactitate posibilă, pentru a arăta stilul autorului și măsura în care acesta cunoaște convențiile scrisului.

d. *Metodologia analizei*. Analiza se bazează mai ales pe afirmațiile lui David G. Mandelbaum, cel care a redactat metodologia interpretării carierei și biografiei individului. Cercetarea se integrează în două mari paradigme: în tradițiile cercetării individului, precum și în acele cercetări care vizează obiceiurile de folosire a scrisului.

e. *Terminologie*. Terminologia cercetării scrierii populare este strâns legată de istoricul cercetării etnografice. De aceea lucrarea se bazează pe cele mai noi elemente de terminologie.

Structura lucrării

Lucrarea este alcătuită, pe lângă capitolele introducerii și consecințelor, din patru mari capitole. Primul capitol trece în revistă acele rezultate și afirmații importante care au fost formulate în cercetările anterioare, al doilea prezintă cercetarea efectuată, autorii și analiza manuscriselor, al treilea prezintă direcțiile noi de cercetare, iar al patrulea execută analiza autobiografiilor în contextul identității regionale.

Teorii: definiția autobiografiei populare

Rezultatele cercetării autobiografiilor

Prezentarea antecedentelor cercetării autobiografiilor se bazează pe lucrarea recentă a lui Keszeg Vilmos, din 2007. Ideea principală este că folosirea biografiilor are o importanță istorică, deoarece istoria ca știință vorbește în mod tradițional despre marile evenimente din istoria omenirii povestind și biografiile personajelor istorice. Redactarea autobiografiilor însă este datată numai de la secolul 18., de la operele lui Rousseau, iar în literatura maghiară de la autobiografiile lui Kemény János, Bethlen Kata, II. Rákóczi Ferenc.

Cea mai importantă metodă de cercetare a autobiografiilor se bazează pe ideea genurilor literare. Mihail Bahtin de pildă spune despre genurile discursurilor că acestea pot fi încadrate

în două grupuri: manifestări primare și manifestări secundare. În grupul manifestărilor secundare se pot încadra genurile mari, ca romanul sau autobiografia.

Din anii 1970 discursurile despre autobiografie se sporesc în mod semnificativ. Cercetătorul francez, Philippe Lejeune propune ideea că autobiografiile pot fi caracterizate mai puțin ca un gen autonom. Până atunci autobiografia a fost tema unui discurs științific care ridică problema ficțiunii, în locul acestei problematice Lejeune propune ideea *pactului autobiografic*, spunând că între autor și cititor se stabilește în mod figurativ un „contract de citire” care permite cititorului să citească autobiografia fără a pune semnul întrebării asupra credibilității acelor afirmații pe care autorul face despre viața lui.

Totuși, primele discursuri etnografice în legătură cu autobiografia populară pun în centrul analizei problema credibilității, ca trăsătură caracteristică a acestor texte ca documente ale culturii populare. Descoperirea scrisului și autobiografiei populare s-a desfășurat în paralel cu descoperirea individualității în folclor (basmе, balade), caracterizat prin colectivitate și anonim. Primele două autobiografii populare apărute în Transilvania în anii 1970, autobiografia lui Tamási Gáspár și Győri Klára au fost evaluate de către istorici și critici literari. Aceste două publicații au dus la o dezbatere în domeniul etnografiei care a urmat noi direcții de cercetare. Treptat, etnografia maghiară a început să-și argumenteze concluziile față de noile genuri de folclor, ca autobiografia populară.

Etnografia maghiară recunoaște treptat importanța cercetării scrisului și autobiografiei populare. Primele sinteze în domeniu sunt publicate după 1970 de către Küllös Imola, Mohay Tamás, Hoppál Mihály, Verebélyi Kincső, Niedermüller Péter. Autobiografiile populare sunt evaluate ca *documentele* culturii populare, ca surse pe care folcloriștii le pot folosi pentru a descrie comunitățile tradiționale. Keszeg Vilmos a arătat că aceste noi genuri de folclor se dezvoltă datorită schimbării metodelor de comunicare în comunitățile tradiționale, prin urmare a faptului că comunicarea orală tradițională s-a schimbat semnificativ în cursul secolului 20.

Definiția autobiografiei populare

Lucrarea definește autobiografia populară mai puțin ca un gen de folclor. Despre autobiografie cercetătorul francez Roger Chartier spune că aceasta face parte din *scrierile prozaice*. Autorul autobiografiei populare nu este un scriitor în sens oficial, nu practică scrisul în mod profesional. În acord cu afirmațiile lui Philippe Lejeune, autobiografia populară este caracterizat prin următoarele aspecte: 1. Textul este scris în persoana I., și este scris într-un

limbaj retrospectiv. 2. Autorul (narratorul) și personajul principal este identic. 3. Accentul este pus pe dezvoltarea personalității.

După metoda concepută de către Giovanni Levi, autobiografia trebuie să fie interpretată de către cercetare în contextul carierei autorului. Aceste contexte sunt: contextul social, vizual, cognitiv și lingvistic. După cum Keszeg Vilmos afirmă, biografiile și autobiografiile se încadrează în registre populare, în sensul în care fiecare comunitate folosește biografiile în cursul încadrării unei persoane în societate.

Autobiografia în contextul identității narrative

Identitatea narativă se creează în cursul povestirilor legate de întâmplările vieții, prezentate oral sau în scris, ca de pildă autobiografia populară. După cum Jan Assmann afirmă, este o legătură strânsă între amintire și identitate. În acest sens autobiografia populară face parte din identitatea personală a autorului. Paul Ricoeur spune despre identitatea narativă că aceasta se naște datorită funcției povestirii, relatării asupra propriei vieți.

Autobiografiile populare din Gheorgheni

Autobiografia lui Köllő Teréz

Autobiografia femeii născută în comuna Ciumani are trei mari capitole: prima povestește întâmplări din copilărie, a doua descrie viața ca călugăriță, iar al treilea povestește întemeierea familiei și creșterea copiilor.

Prima parte a vieții lui Köllő Teréz, copilăria este marcată de întâmplările primului război mondial. Familia însărcinată de întâmplările istorice duce o viață grea. Părinții sunt necăjiți în lupta pentru supraviețuire de fiecare zi. În aceste împrejurări, autorul alcătuiește o imagine despre sine ca fiind o personalitate în dezvoltare, modestă și harnică, care ajută părinții în tot ceea ce îi este de putință. Un motiv important este dorința de a învăța, însă această dorință nu poate fi îndeplinită în aceste împrejurări. De aceea părinții hotărăsc să-și înscrie copilul în școala călugărească din Gheorgheni.

De la început Köllő Teréz are datoria de a lucra în bucătărie. Treptat învață toate aspectele acestei meserii, însă din această cauză nu are timp să învețe așa cum și-ar fi dorit. Acest fapt este descris ca prima mare tragedie a vieții sale. După câțiva ani, ea este mutată la Satu Mara, apoi la Alba Iulia, să-și continue activitatea ca bucătăreasă la Liceul de Teologie. În cursul acestor ani viața călugăriței este caracterizată de acele conflicte care o îndepărtează

de vocație. Este deja matură când cel de al doilea război mondial ajunge la hotarele țării, iar când mănăstirea din Satu Mare este distrusă, se întoarce acasă la Ciumani.

În satul natal este forțată să se mărită cu un bărbat văduv cu doi copii. Această parte a vieții sale este descrisă ca o luptă pentru a se reîncadra în societate.

Personajul prezentat în text este un personaj idealizat, care face față tuturor greutăților pe care soarta le-a pus în cale. Este un personaj extrem de religios, modest, iubitor și harnic. Față de acest personaj creat în autobiografie, comunitatea locală se amintește de o persoană cu caracter opus. În cursul interviurilor oamenii au vorbit despre un personaj dolios, încăpățânat, care a neglijat pe copiii lui vitregi.

Autobiografia lui Huszár András

Este o autobiografie scrisă cu intenția de a arăta copiilor o viață excepțională, demnă de urmat. Autorul realizează o imagine idealizată, un personaj care întotdeauna a iubit munca, familia, copiii.

Autobiografia scrisă în trei caiete începe de la anii copilăriei, părinții fiind cei care îl învață pe personajul principal de acele valori pe care le va urma în tot cursul vieții sale. Așadar învață gospodăritul, tăiatul pădurilor. O mare parte din autobiografie se referă la anii petrecuți în armată, la o divizie de pompieri. Aici personajul principal învață să lucreze cu mașini autoutilitare, urmând ca după demobilizare să-și fructifice aceste cunoștințe lucrând pe mașini agricole. Un conflict important în viața lui Huszár András are loc în anii colectivizării, în urma căruia viața familiei se îngreunează.

Huszár András este un personaj deschis, cunoscut de către mulți oameni din localitate și din zonă. Are un rol important și în viața religioasă din sat. După 1989 devine și mai cunoscut datorită prezenței și activității sale în evenimentele politice și culturale din regiune, ceea ce a dus și la faptul că intelectualitatea locală îl apreciază. O astfel de apreciere este prezentată și în prezenta lucrare, după un interviu făcut cu un intelectual din Ciumani. În concluzie, personajul descris în autobiografie, în mod contrar cu cazul personajului descris în cazul anterior, este asemănător cu personajul pe care comunitatea îl cunoaște.

Autobiografia lui Czirják Gergely

Czirják Gergely deține o adevărată operă, căci nu și-a scris numai autobiografie, ci și nenumărate alte texte, ca de pildă istoria, monografia satului său natal, Ciumani. Autobiografia lui vorbește despre un personaj care a luptat mult pentru a-și schimba viața, dar care până la urmă nu și-a realizat visele. Totuși este un personaj optimist, cu un umor deosebit și cu un punct de vedere despre viață extrem de interesant, căci după cum afirmă, a urmat toate școlile vieții.

Personajul începe să se dezvolte în timpul uceniciei de fierar. Călătorește mult, mai întâi la Brașov unde învață fierăritul și lucrează ca ucenic, însă munca lui nu este apreciată. După un timp hotărăște să-și încerce norocul în Ungaria, dar planurile lui se dărâmă cu încorporarea în armată. Încearcă să dezerteze, dar după un șir de peripeții trebuie să lupte în cel de al doilea război mondial în armata ungară. În timpul războiului devine invalid și ajunge ca prizonier de război în diferite țări din Europa. După război trăiește un timp în Ungaria, apoi se mută acasă și-și întemeiază familia, devine un fierar renumit în localitate și în zonă. La un accident de muncă își pierde un ochi.

Devine un autor relativ cunoscut datorită publicării unei părți din autobiografie în 1979. În cursul interviurilor făcute în comunitate am descoperit însă faptul că în comunitatea locală această publicație nu a avut impactul necesar pentru ca oamenii să se amintească de un autor, aceștia amintesc mai degrabă fierarul renumit. Chipul rămas în amintirea locală este una ambivalentă, încât oamenii amintesc de trăsături bune și rele în același timp. Intelectualitatea locală nu l-a păstrat în amintiri și nu-l consideră pe Czirják Gergely ca o personalitate caracteristică, demn de amintit.

„Cronica” lui Antal János

Acest autor din Gheorgheni a început să-și scrie autobiografia cu scopul de a da noi informații publicului despre istoria celui de al doilea război mondial. Viața lui este marcată de evenimentele petrecute în cursul războiului, luptând pe diferite fronturi din țară și din străinătate. În tinerețe a trăit câțiva ani în Siberia ca prizonier de război, unde a cunoscut multe culturi diferite, în cea mai mare parte a autobiografiei sale vorbește despre aceste evenimente.

Cele cinci caiete ale manuscrisului sunt de fapt cinci variante ale autobiografiei. Primul caiet început în 1994 este o primă sinteză despre tot ceea ce autorul a considerat important din întâmplările vieții sale. De la unele întâmplări din copilărie narațiunea trece repede la primele evenimente de pe front, iar cea mai mare parte a manuscrisului se referă la anii de captivitate. Ultima parte a autobiografiei povestește împrejurările de după război, și se termină cu întemeierea familiei, despre care nu mai vorbește detaliat. Cert este deci că autorul nu are ca scop povestirea întregii sale vieți. Motivul principal este mai mult istoric, acest fapt se repetă și în următoarele caiete. Cel de al doilea caiet prezintă iarăși acele evenimente despre care autorul vorbește în primul caiet, însă aici poezia are un rol principal precum și istoria acestor poezii scrise de către autor dealungul vieții sale. Al treilea caiet este de fapt istoria captivității autorului, al patrulea vorbește mai mult despre întâmplările războiului în zona Gheorgheni, prezentând diferite documente. O investigație serioasă se face asupra unui masacru din hotarul

orașului, unde mulți soldați maghiari, români, germani și ruși au murit. Și mai multe documente se află în ultimul caiet, numit și „Caietul secret”, care conține nenumărate schițe scrise de autor dealungul vieții sale.

Un ziar din Gheorgheni a publicat periodic pasaje din autobiografie, astfel Antal János a devenit cunoscut în zonă. O sinteză din autobiografia autorului a fost publicat recent, în 2008.

Autobiografia lui Köllő Vilma

Autorul nu deține o autobiografie finalizată, își scrie memoriile pe foi de hârtie și le adună într-un caiet. În cazul femeii din Ciumani putem vorbi despre un proces actual de creație. Memoriile sunt scrise atât în proză cât și în poezie.

În cursul interviurilor autorul a formulat o atitudine interesantă despre creația sa. Un aspect important este că trebuie să immortalizeze în scris orice eveniment din viața sa pe care îl consideră importantă. Aceste evenimente pot fi mici întâmplări din viață, dar pot fi și acele evenimente importante în care femeia ia parte de un timp, mai ales în întrunirile Asociației Pensionarilor din Ciumani. La aceste întruniri a devenit deja un obicei citirea poeziilor de către autor. Fiecare serbare este onorată de către autor cu câte o poezie.

Tematica amintirilor: obiceiuri populare vechi cunoscute mai ales în timpul copilăriei și tinereții, amintiri din școală, atitudini despre sexualitate, evenimente și conflicte în familie, evenimente în legătură cu scrisul poeziilor.

Se pune întrebarea: autorul are sau nu o autobiografie? La această problemă putem să dăm două răspunsuri în același timp: a. Autorul nu deține o autobiografie în sensul că scrisul nu este finalizat. b. Autorul are o autobiografie dacă o considerăm ca fiind un proces de creație folcloristică.

Concluzii în legătură cu analiza textelor autobiografiilor

Structura timpului. Deoarece autorii încep să scrie la o vârstă avansată, textele sunt retrospective și analizează amintirile, evenimentele din trecut și dezvoltarea personalității din punctul de vedere al prezentului. Din acest motiv, justificarea unor atitudini, decizii din trecut este un aspect permanent în autobiografii.

Structura spațiului. Scriitorul autobiografiei și personajul principal sunt deseori îndepărtate unul de altul nu numai în timp ci și prin spațiu, deoarece multe evenimente importante din amintiri sunt legate de călătorii, de șederi în străinătate. Aceste călătorii au un impact serios asupra dezvoltării personalității și atitudinii despre personalitatea proprie.

Relații interpersonale, personaje. Pe lângă personajul din centru, personajele autobiografiilor se pot încadra în următoarele grupe: personaje periodice, personaje de ocazie, personaje permanente.

Structurarea carierei. Perioadele principale ale vieții sunt contextualizate în felul următor: copilăria, tinerețea, maturitatea și perioada vârstei avansate. Amintirile din copilărie sunt de multe ori idealizate. Evenimentele din tinerețe sunt mult mai importante deoarece acestea hotărăsc soarta personajului. Amintirile din perioada maturității au în context familia, iar perioada vârstei avansate este deja perioada în care se scrie autobiografia, deci este perioada retrospecției.

Evocarea evenimentelor. Autobiografiile urmează o structură cronologică, și pun accent pe episoadele importante ale carierei.

Intențiile autorului. Autorii își exprimă motivațiile de a scrie în mai multe feluri. Cel mai des autorii vorbesc despre intenția de a da învățături, concluzii despre evenimentele din viața lor. Este mai puțin accentuată plăcerea de a scrie, de a aminti.

„Atelierul” autorului. Uneori autorii dețin un „atelier” adevărat, un spațiu ritual unde își petrec timpul scrierii.

Istoria textelor. Autorii își promovează textele, le trimit unor intelectuali, cunoștințe, așadar autobiografiile populare au o carieră proprie, care uneori este urmată de publicația textelor.

Criteria noi de cercetare

Statutul de autor. Contextele, funcțiile și limbajul autobiografiilor populare

Vorbind despre autobiografiile populare se pune problema statutului de autor, fiind vorba despre persoane care nu folosesc scrisul în mod profesionist. Întrebarea intră în contextul problematicei ficționalității: dacă luăm în considerare afirmațiile lui Roland Barthes despre „moartea autorului”, autobiografia ca oricare alt text devine într-un fel ficțiune, însă intenția autorului este tocmai negarea acestuia. De aceea, din punct de vedere etnografic are rost să vorbim despre *autor* datorită faptului că persoana care și-a scris autobiografia se comportă ca un autor și pretinde din partea cititorului și cercetătorului să-l considere în acest fel. Autorul devine astfel, după cum Roger Chartier spune, „specialistul scrisului”.

Dintre acele contexte în care autobiografia poate fi interpretată un context important este cel *social*. Societatea locală este mediul în care autorul trăiește, despre care vorbește, iar societatea în scară largă este receptorul autobiografiei. După cum în cursul analizei textelor am relatat, comunitatea locală ca context social nu întotdeauna acceptă o persoană ca autor în sensul deplin al cuvântului.

Contextul cognitiv înseamnă acele informații pe care le dețin atât autorul cât și cititorul. În cazul acestui text folcloric acest context se modifică față de comunicarea orală, deoarece autorul nu se poate baza pe acest context necunoscând cititorii potențiali. Acest fapt are un impact asupra *limbajului* autobiografiei, încât autorii recurg la unele formule stereotipice pentru a implica înțelegerea afirmațiilor lor, pentru a atrage atenția cititorului asupra scrierii.

Funcțiile autobiografiei populare cuprind funcția poetică, funcția narativă, funcția învățaturii, funcția identității și funcția comunicării. Funcția poetică a autobiografiei populare nu înseamnă în sens propriu stilul, estetica, înseamnă mai degrabă faptul că autorul recurge la comunicarea în scris și propune textul său ca o operă. Funcția narativă în cazul autobiografiei populare are un caracter *myse en abime* (după Gerard Genette), în sensul că autorul face tot posibilul ca scrierea lui să poată fi înțeleasă de către cititorul virtual. Funcția învățaturii este legată de această problematică, încât autorul dorește să dea învățături cititorului, de pildă prin concluziile sale obținute în justificarea diferitelor decizii pe care le-a luat în cursul vieții sale. O altă funcție a autobiografiei populare este crearea unei identități narrative: toate evenimentele amintite în scris au o contribuție mai puțin sau mai mult importantă la dezvoltarea personalității. În fine, funcția comunicativă se suprapune celorlalte funcții încât are efecte asupra intenției autorului de a-și comunica amintirile, identitatea, concluziile într-un mod cât mai clar, negând orice ficțiune.

Registre populare

Keszeg Vilmos atrage atenția asupra faptului că orice societate folosește amintirea biografică pentru ca să-și formeze acele contexte prin care individul se poate încadra în comunitate. Aceste funcții ale amintirii biografice alcătuiesc registre populare ale amintirii istorice ale unei comunități.

Pentru a arăta aceste funcții am studiat diferite posibile registre: obiceiurile locale ale amintirii comune, relațiile interpersonale și ziarele din regiune, care arată un interes semnificativ chiar din primele decenii ale secolului 20. față de biografia locuitorilor zonei, a sau personajelor istorice din epocă.

Concluzii

Folosind tipologia lui Keszeg Vilmos, autobiografiile analizate sunt:

– *biografii reprezentative*, încât autorii își propun amintirile personale ca informații importante în cunoașterea comunității locale, istoriei locale sau regionale.

– *documentele statutului personal*, încât autorul își formează prin scris o identitate personală prin care arată rolul său în comunitate, societate.

– unele aspecte din viața autorului sunt *ascunse* din diferite motive, mai ales acele evenimente care ar nega într-un fel identitatea personală contextualizată. Aceste aspecte însă pot fi documentate în amintirea comunității locale.

Reprezentarea identității regionale în autobiografiile populare

O parte din identitatea personală compusă prin scrierea autobiografiei se referă la identitatea regională. Analiza textelor din acest punct de vedere pornește de la afirmațiile lui Pierre Bourdieu, care spune că orice regiune nu se formează în mod natural, ci este un produs cultural, politic.

Prezenta lucrare pretinde că identitatea regională are întotdeauna o importanță mai mare atunci când personajul autobiografiei ajunge la un moment crucial în soarta lui. Ca de pildă întâlnirea cu oameni diferiți, cu culturi diferite este de cele mai multe ori o ocazie de comparare între regiunea Gheorgheni și alte regiuni din țară sau din lume. După ideile lui David G. Mandelbaum, biografia unui om poate fi interpretată prin etapele vieții sale. Prezenta analiză din acest motiv se concentrează și la aceste etape:

Copilăria este o etapă a vieții în cursul căruia personajul începe să-și însușească diferite aspecte ale identității personale. În această perioadă cel mai important rol îl au părinții, mai ales atunci când viața familiei este supusă evenimentelor istorice importante.

Întorsăturile vieții în multe cazuri sunt legate de plecarea personajului în străinătate, sau întoarcerea acestuia în comunitatea locală. Alteori conflictele cu autoritățile, ca în timpul colectivizării dau ocazii la consolidarea identității regionale. Identitatea regională este mai accentuată în cazul lui Huszár András și Antal János, cei care au totodată intenții conștientizate de a reprezenta această identitate. În alte cazuri reprezentarea acestei identități este mai puțin accentuată și se leagă de alte aspecte ale identității personale.

Peisajul din Gheorgheni este amintit de mai multe ori de către autori, aspectele tipice ale peisajului din zonă sunt un motiv de nostalgie și sunt comparate deseori cu alte împrejurimi naturale.

Întâlnirile cu diferențele sociale sunt un alt motiv de a compara regiunea Gheorgheni cu alte regiuni.

În concluzie putem să afirmăm că identitatea regională este reprezentată mai ales atunci când apare comparația acestei identități cu imaginea altelor regiuni, comunități omenești. Acest tip de identitate însă nu este reprezentată în mod egal în diferitele autobiografii, căci

depinde în mod clar de intențiile autorului în ceea ce privește scopul acestuia, motivația și motivele lui de scriere.

Concluzii finale

a. *Apariția autobiografiei populare în zona Gheorgheni în anii 1970*

La apariția autobiografiei lui Czirják Gergely în 1979 acest tip de text folcloric devine relativ cunoscut în regiune, dar nu crează o curiozitate semnificativă, omogenă în comunitate. Ceilalți autori însă nu au clarificat faptul că ar cunoaște această publicație, sau ar fi citit-o. Curios este faptul că Köllő Teréz a început să scrie după un an de la apariția autobiografiei lui Czirják Gergely, dar nu l-a menționat niciodată pe consăteanul său. Cazul lui Antal János este însă opus: el devine în zilele noastre tot mai cunoscut datorită scrierii sale.

b. *Cine și cu ce scop scrie autobiografie?* Aceste texte sunt scrise de oameni vârstnici, din motive personale, fie din nevoia de a autojustifica, fie cu intenția de a da învățături generațiilor mai tinere. Recepția locală a autobiografiilor populare depinde de statutul persoanei în comunitate. La o vârstă avansată omul ori ține cont de un respect din partea comunității, ori în lipsa acestuia recurge la scris ca să compenseze lipsa comunicării orale.

c. *Raportul între comunitatea locală și autor* este caracterizat tot de statutul persoanei respective. Acest raport depinde totodată și de mediu: familia vorbește despre autor altfel decât vecinii sau intelectualitatea locală. Amintirea locală și modul în care autorul își creează imaginea, personalitatea sunt de multe ori în conflict.

d. *Finalitatea, motivele, strategiile autobiografiei populare.* Nici o autobiografie nu este sau nu poate fi finalizată deoarece autorii găsesc întotdeauna noi informații, amintiri pe care le adăugă după terminarea scrisului, ori găsesc părți în autobiografia lor pe care le consideră mai târziu neadecvate. Cauza acestui fapt se găsește în ideea că autobiografia este un document reprezentativ al identității personale, însă această identitate este în schimbare permanentă, așadar atitudinea autorului față de trecut este în mișcare în continuu.

Autorul autobiografiei populare nu este în contact permanent cu comunitatea scriitorilor profesionali, nu cunoaște discursurile literaturii, astfel nu-și abordează problematica ficționalității: orice autor de autobiografie populară pretinde de la primele momente ale scrierii că ceea ce spune este adevărat în totalitate.

e. *Raportul între oralitate și scriere.* Prin scris autorul autobiografiei populare se adresează unui public mai larg decât în cazul povestirii orale. Oralitatea totodată nu permite povestirea unui text atât de larg și concentrat. De aceea autobiografiile populare, în ciuda

faptului că autorii nu sunt scriitori profesionali, nu urmează logica limbajului oral, ci încearcă să abordeze acele trăsături ale operei literare pe care le știu, sau pe care le consideră adecvat pentru comunicarea în scris.

f. *Reprezentarea identității regionale* este în consens cu identitatea personală pe care autorul creează și justifică prin scriere. Identitatea regională este reprezentată în funcție cu toate acele informații, atitudini, justificări pe care autorul are în intenție să le comunice.

g. *Rostul cercetării autobiografiei populare* constă în primul rând în faptul că prin cercetarea acestor modalități de comunicare populară în scris devine posibil o mai bună înțelegere a trăsăturilor, normelor, structurilor folclorului din secolul 20.